

LBRIS

We know
books

Constantin Căbleșan,

REPERE CRITICE
EMINESCIENE

Scrisul *Românesc*
Fundăția – Editura

Un cuvânt înainte | 5

Constantin Cubleşan

BIOGRAFIA. CONTRIBUȚII DOCUMENTARE

Genealogia familiei Eminescu | 9

Cezar Onesim

Obsedanta chestiune a morții | 15

Laurian Stănchescu

Eminescu: De la „cușca lui Șuțu”

la „ospiciul de la Döbling” | 25

Călin L. Cernăianu

Din perspectivă esoterică | 30

Elena Dan

Eminescu – Ipotești și prima iubire | 36

Valentin Coșereanu

Eminescu – gazetarul incomod | 42

Dan Șalapa

OPERA. COORDONATE IDEATICE

Poetic și divin | 49

Puiu Ioniță

Analiza morfologică: demon, titan, geniu | 54

Felix Nicolau

Cercetare antropogonică | 60

Carmina Mimi Cojocaru

Istoricul comentariilor filosofice | 65

Ștefan Munteanu

O dimensiune speculativă | 72

Radu Cernătescu

Eminescu – prozatorul | 78

Eugen Simion

Eminescologia ca știință | 86

Doru Scărlătescu

Hyperionice | 92

Theodor Codreanu

Gândirea religioasă | 97

Aurel Jivi

Compendiu al receptării critice – „Luceafărul” | 102

Mihai Cimpoi

În „Istoria critică a literaturii române” | 107

Nicolae Manolescu

Critica supragențială | 115

George Morărel

„Luceafărul” receptarea critică | 123

Mihai Cimpoi

Analiza transdisciplinară | 128

Lucian Costache

În dialectica eminescologiei | 134

Theodor Codreanu

Ziaristul – investigație tematică (political) | 139

Cassian Maria Spiridon

Maiorescu în epoca Eminescu | 145

Mihai Cimpoi

Eminescu – ediția princerpș – „Nodul gordian” | 151

Nicolae Georgescu

Eminescu – recitirea azi | 160

Irina Petraș

Eminescu văzut din perspectiva transmodernismului | 166

Ion Popescu-Brădiceni

Eminescu – oglinda permanența imaginarului | 171

Vasile Popovici

Eminescu și canonul jurnalistic | 175

Iulian Bitoleanu

Eminescu – ziarist politic | 179

Cassian Maria Spiridon

Eminescu – afinități lirice de tinerețe | 184

Valentin Coșereanu/Christian W. Schenk

ÎN EDIȚII

O sută și una de poezii | 190

Theodor Codreanu

Eminescu – poezii exuberante | 195

Dan Grădinaru

Poezii. O nouă ediție academică | 200

Valentin Coșereanu

ÎN CONTEXT UNIVERSAL

Arc poetic transatlantic | 206

Ioan Iacob

Eminescu într-o versiune italiană | 211

Geo Vasile

*Eminescu – Shakespeare:
similitudini identitare, afective și intelective* | 216

Teodora Elena Weinberger

STILUL ȘI LIMBA

Cercetări stilistice | 221

Dan Grădinaru

O nouă lectură din sonete | 227

Florica Gh. Ceapoiu, Florian Chelu Madeva

INTERPRETĂRI DIDACTICE

Lecturi de popularizare | 233

Mircea Manta

Eminescu – poem cu poem | 236

Alex. Ștefănescu

Sonetul eminescian | 240

Paula Daniela Epurianu

Reflecții eminesciene | 246

Nuțu Roșca

*Eminescu „Strajă de neam și crainic
al dreptului nostru de viață”* | 250

Alexandru Lascarov Moldovanu

Eminescu – receptarea critică | 254

Săluc Horvat

Eminescu pentru elevi | 258

Gabriela Gîrmacea

CAIEIDOSCOPI

Senzaționalul ca istorie? | 263

Miron Manega

Jurnalul facsimilării caietelor manuscris | 268

Valentin Coșereanu

Eminescu savantul | 274

Liviu Petrina și Laura Sigarteu Petrina

Monumentele Mihai Eminescu | 279

Gheorghe Jurma, Erwin Josef Țigla

Genealogia familiei Eminescu

Cezar Onesim

Cazul descendenței familiei Eminovici/Eminescu părea să fi fost deslușit definitiv prin studiile aprofundate (documentar) datorate lui Ion Roșu și D. Vatamaniuc. În orice caz, numeroși comentatori care s-au referit la biografia poetului au acceptat demonstrația originilor transilvănene ale strămoșilor lui Mihai Eminescu, în ciuda unor opinii divergente, destul de răzlețe, ale altora, în toți anii aceștia. Iată însă că un cercetător pasionat de istoria bisericii ortodoxe din ținutul Sucevei, preotul Cezar Onesim (autor al unei importante monografii pe această temă: *Familia de Aritonovici din Șcheia – Suceava*, 2013), cercetând, cu o rigoare impresionantă, arhivele bisericilor din zonă în anii sfârșitului de secol al XIX-lea, (Condica născuților din Parohia Călinești Cuparencu; Condica cununaților din Parohia Călinești Cuparencu; Condica morților din Parohia Călinești Cuparencu; documentele Primăriei din comuna învecinată, Șerbăuți, toate între 1888-1912, ș.a.), incitat, probabil, și de o anume nesigură, la un moment dat, a lui D. Vatamaniuc, care se întreba: *Să fie Blajul vatra străbunilor lui Eminescu* („Manuscriptum”, Nr. I, 1976), cată a demonstra originile bucovinene ale familiei

Eminovicilor, pe baza documentelor ecleziastice, care oferă date privitoare la toți locuitorii acestor sate și la relațiile de rudenie dintre ei, în cronologia istorică a viețuirii lor, fapt ce-i îngăduie în final cercetătorului să tragă o concluzie credibilă, în bună măsură, ceea ce nu înseamnă însă că are și ultimul cuvânt în chestiune, o expertiză încă fiind, oricum, necesară: „Neamul Eminovicilor are origini în aceste sate din Călinești Cuparencu – Șerbăuți”; Cezar Onesim alcătuiind un arbore genealogic al familiei eminovicilor în raport cu alte familii din zonă (cărora le alcătuieste, de asemenea, către un arbore genealogic), familii cu care avea legături de rudenie, prin mijlocirea cărora „originea transilvană a lui Vasile Eminovici poate fi ușor combătută”. Totul este deslușit în relație cu persoana lui Vasile Eminovici, tatăl lui Gheorghe Eminovici, la rândul acestuia tatăl lui Mihai Eminescu.

Să mergem, așadar, pe firul demonstrației cercetătorului bucovinean care prezintă ca dată sigură venirea lui Vasile Eminovici la Călinești, în 1805, când „ar fi părăsit Blajul, după cum spun unii eminescologi”. Cezar Onesim urmărește viața acestuia, începând cu acea dată, pentru a identifica prezența lui în Bucovina la Călinești, unde se stabilește, la vârsta de 28 de ani, și se căsătorește cu Ioana Serghie, ocupând „un post de dascăl bisericesc”. Astfel este încredințat să se ocupe de organizarea evenimentului sfințirii bisericii din sat (1805), construită (terminată) în 1799, tergiversarea evenimentului datorându-se decesului ctitorului acesteia, Mihalache von Cuparencu. Locuiește, așadar, în casa de la nr. 27, împreună cu familia sa: „Ioana soția (25 ani), Agafia mama lui (70 de ani), Ioan nepotul (12 ani) și mătușa lui

Elena”. Căsătoria cu Ioana Serghie, fiica proprietarului unei părți de moșie din Zamostie, îi facilitează tocmai stabilirea în Călinești. Dar „bunicul lui Mihai Eminescu nu ar fi ocupat funcția de dascăl dacă nu ar fi fost pregătit de administrația bisericească din Bucovina” și cercetătorul menționează că el „a fost pregătit în spiritul Academiei de la Putna în timpul episcopului Dosoftei Herescu”. Apoi, „dacă tatăl său, Petru, ar fi trăit la Blaj în anul 1806, când întreaga familie era deja stabilită la Călinești Cuparencu (...) era imposibil ca o întreagă familie să se dezrădăcineze”. Ulterior, un fiu al acestuia, Ioan Eminovici ajunge la 1831 „vornic în sat, funcție administrativă ce nu putea fi obținută de oricine fiindcă impunea acceptul moșierilor din sat”. (De lămurit însă, școlirea lui Vasile Eminovici la Academia de la Putna, întrucât nu se prezintă date concrete, documente).

Stabilit definitiv în Călinești Cuparencu, Vasile Eminovici a avut opt copii: „Maria (1807-1875), Elena (1809-1887), Gheorghe (1812-1884), Ion (1816-1877), Ștefan (1819-1848), Ana (1821-1907), Catrina 1824-1897) și Iordache (1827-1827). Fetele s-au măritat cu bărbați din Șerbăuți, Pătrăuți și Călinești Cuparencu. (...) Dintre cei patru băieți doar Gheorghe și Ion au avut descendenți”.

Mai interesantă este *descrierea* onomasticii Eminovici: „Numele Iminovici, Ieminovici, Eminovici”, atrăgând atenția că la vremea aceea, ținând condica enoriașilor din sat, „Preotul paroh trebuia să înscrie în actele parohiale nu numai numele de botez ci și «porecla» acestuia. Considerăm că numele Eminovici ar putea proveni de la familia Mănescu care în Sadagura număra două familii. E singurul nume din

zona dintre Prut și Nistru care este prezentat de pr. Dumitru Țopa în cercetările sale privind slavizarea numelor românești din această parte de nord a Bucovinei. (...) Studiind tabelele parohiilor din zona nordică a Bucovinei, am cercetat familiile ce au avut ca rădăcină consoanele M și N, găsind în toate satele pe mazilul Toader Manescu ce deținea în 1782 jumătate din moșia Mihalcea; considerând că acest nume românesc MANESCU în perioada de slavizare ar putea deveni din Manescu un MANEVICI (în 1784 era la Mămălești din ținutul Cernăuți preotul Andrei Manevici), MANOVICI > IAMINOVICI > IEMINOVICI > Eminovici”.

Se atrage atenția că după cedarea Bucovinei la Imperiul Habsburgic, numeroși români, printre ei și mulți preoți, au migrat în Moldova. Posturile vacante la parohii fiind apoi ocupate de preoți ortodocși veniți din zona Galiției; Bucovina „fiind încredințată provinciei cu capitala la Lvov”, administrația ruteană a procedat la un proces sever de slavizare (rutenizare) a numelor „pentru a se pierde specificul românesc”. Preoții menționau în actele parohiale numele oamenilor după cum auzeau pronunția lor, în plus scriindu-se „cu pana”, adesea litera „e” se confundă cu litera „a”, apoi scrierea cu litere chirilice și în pronunția rutenească, apăsarea sufixul „i” care după trecerea la scrierea cu caractere latine, s-a pierdut, astfel încât IAMINOVICI sau IEMINOVICI a devenit EMINOVICI. Așa că, urmând arborele genealogic al familiei Mănescu (Manevici) se poate ajunge la o concluzie, oarecum incertă (surprinzătoare!): „Dacă Vasile Eminovici, dascălul din Călinești Cuparencu, ar fi din această familie, ar trebui să fie un descendent al lui Vasile Mănescu

ce a murit în 1773. (...) Mai degrabă l-am considera pe Vasile Eminovici ca fiind fiul lui Andrei Manevics (Manevici) din spița mazililor români Manescu (din Mihalcea). Potrivit acestor informații, Vasile Eminovici ar fi un descendent dintr-o familie românească din Bucovina. (...) Dacă se consideră că Vasile Eminovici este descendent al familiei Manescu, familie ce a primit o denumire rutenizată, atunci nu întâmplător acesta a fost primit pe moșia din Călinești Cuparencu”, între aceste familii existând relații de rudenie. Chiar se poate presupune că „Vasile Eminovici ar fi fost descendent al lui Miron Cuparencu”, cercetătorul adăugând: „Relația peste generații între familia lui Miron Cuparencu și Isidor Mănescu poate fi o punte de confirmare a originii moldovenești bucovinene a lui Vasile Eminovici și a descendenților săi”. Ca o concluzie finală: „Cele prezentate vor să evidențieze faptul că Vasile Eminovici are legătură cu familia răzeșească Manescu din Bucovina care era de etnie moldovenească, adică românească. (...) Încredințarea Ioanei Serghie (Serhi) ca soție a dascălului din Călinești Cuparencu a însemnat un gest de mare încredere din partea familiei Serghie. Vasile Eminovici avea susținerea familiilor Cuparencu-Malinescu-Volcinschi din satul Călinești (...) de pe partea lui Vasile Eminovici există ascendenți nobili din satul Mihalcea”. Așa încât, zice Cezar Onesim: „este mult mai credibilă ipoteza că Vasile Eminovici și Ioana Serhi aparțineau unor familii de clerici români din Bucovina (...) dascălul Vasile Eminovici cu soția Ioana Serhi, bunicii lui Mihai Eminescu, sunt descendenți din familii preoțești din Bucovina”.

Cu adevărat labirintice, genealogiile familiilor

Matișescu-Floare din Călinești Cuparencu; arborele genealogic al Mariei V. Eminovici; a familiei din Călinești Cuparencu; a familiei Serhi; a familiei Manescu (Manevici); a familiilor Volcinski, Cuparencu, Brăescu-Mănescu, și în final a familiei Bantaș, răzeș din Călinești Cuparencu. Tabelele genealogice, cu toate încrângăturile de rubedenie, nu asigură, totuși, certitudinea originii bucovinene a lui Vasile Eminovici, existând prea multe îndoieli (dubii) chiar din partea cercetătorului („este posibil...”, „dacă Eminovicii...”, „nu credem că Vasile Eminovici...”, „poate fi considerată...”, „dacă se consideră...” etc., etc.). Oricum însă, cercetarea este meritorie. Lansează o ipoteză care trebuie verificată încă o dată și aduse și alte probe decât cele privitoare relațiile dintre diferitele familii din zonă cu care Vasile Eminovici a avut contacte. Sigur este că în 1805 Vasile Eminovici este confirmat ca stabilit în Călinești Cuparencu. De unde a venit, e încă o incertitudine. Originea transilvăneană (bănățeană) pare totuși explicată mai logic. Originea bucovineană stă încă sub numeroase semne de întrebare. Istoricii literari, arhivarii, au primit astfel o nouă sarcină de cercetare. Până la lămurirea, într-un fel oarecare, a *cestiunii*, e de elogiat strădania și pasiunea preotului Cezar Onesim pentru cercetarea documentelor de epocă și nu mai puțin pentru dragostea și prețuirea ce o arată față de Mihai Eminescu.

Obsedanta chestiune a morții

Laurian Stăncescu

De vreo două decenii și mai bine, de după *liberalizarea* cuvântului în 1989, chestiunea morții lui Mihai Eminescu se pare că îi preocupă pe mulți prețuitori ai acestuia, mai mult decât opera în sine. Se publică articole și eseuri prin tot felul de gazete din țară (cu siguranță și din străinătate) semnate și nesemnate, care înfierează *asasinatul* produs asupra gazetarului, socotit a fi fost total incomod în epocă, atât de incomod încât el trebuia nu doar eliminat din presă (cuvintele lui P. P. Carp, trimise de la Viena „francmasonului Titu Maiorescu”: „Mai potoliți-l pe Eminescu!”, constituind, pentru *polemiștii* de azi, tocmai semnalul declanșării atacului deschis împotriva incoruptibilului Eminescu) ci și... exterminat. Toate aceste demersuri fiind făcute azi în ideea stabilirii *adevărului* politic și istoric, ascuns atâta vreme de oculta... vânzătorilor de țară. Fără îndoială, cumva ar trebui încheiate aceste... discuții, dar cine poate da o sentință definitivă?! Academia Română a organizat un simpozion cu iluștri medici, autorități incontestabile în diverse specialități, în care s-a dezbătut problema bolii poetului. Concluzia că nu a suferit de sifilis, nu face decât să lase deschise porțițe

pentru alte și alte speculații, mai mult sau mai puțin probate științific. De pildă că sfârșitul i se trage de la piatra pe care nebunul de Petrache Poenaru i-a aruncat-o în cap, în curtea stabilimentului de boli mintale, în care Eminescu a fost internat... cu forța, în ciuda faptului că nu era nebun. Dar și tratamentul excesiv cu mercur constituie un subiect inflamant etc., etc.

O bună inițiativă, de a aduna într-un volum cu caracter antologic numeroase asemenea articole (evident, doar o parte din totalul mult prea bogat), i se datorează lui Laurian Stăncescu: *Mihai Eminescu – un Dumnezeu rănit*. Concepție și ediție îngrijită de Laurian Stăncescu. Ediția a II-a, revizuită și adăugită (Ed. Scrisoarea a treia, București, 2018), care și el își strunește verbul exaltat pe temeiul divinizării poetului: „Opera poetului român este *Abecedarul, Biblia și nodul gordian despletit al originii cosmosului*. Mihai Eminescu transcrie în opera sa imaginea mișcătoare a Genezei din care vine și în care se întorc mersul și rânduiala lucrurilor. Călăuză metafizică a pustiului stelar, Mihai Eminescu a trăit cea mai deșartă viață pământeană. A fost biograful neantului din afara Creației și din afara marginilor Universului infinit, opera sa fiind păstrată în toate chiliile veșniciei prin care trece Dumnezeu. Iar certificatul de deces al lui Mihai Eminescu este cea mai dezolantă imagine a vastului univers stelar, reflectată pe pământ. Deșertăciunea nu este pământeană, este stelară. Patimile lui Mihai Eminescu pentru glorificarea românismului sunt inimaginabile, întrec în suferință orice crucificare oricât ar fi ea de crudă. (...) Poetul a dat românismului o dimensiune absolută, a inventat pentru

națiunea sa de dor sacralitatea de neam. A rebotezat neamul său în cristelnița lui Dumnezeu și a scris pentru el *Evanghelia Universului*. Mihai Eminescu s-a zidit arzând de viu în sufletul neamului românesc, renăscând sentimentul național în toată plenitudinea și armonia sa. Ca un Miel al lui Dumnezeu și-a dat sângele pentru noi, sânge nobil de dac nemuritor, iar ca un spirit venit din spiritul Universului ne-a pus pe frunte profeții biblice. Ne-a pus în duh spiritul deplin al românismului, dar frunțile și duhurile noastre nu sunt în stare să fie catapeteasma solară eminesciană!” (*Postfață. Mihai Eminescu, biograful deșertăciunii stelare!*). Greu de crezut că va putea cineva să întreacă în exaltare encomiastică această desăvârșită ditirambă verbală cu care se încheie volumul, destul de compozit, al documentarului său.

O primă parte este alcătuită din reeditarea corespondenței Harietei Eminovici, sora poetului, către Cornelia Emilian și fiica acesteia, din volumul tipărit la Librăria Frații Șaraga, Iași, 1893 (*Henriette și Mihail Eminescu. Scrisori către Cornelia Emilian și fiica sa Cornelia*. Colecțiunea Șaraga, Iași). Cele LXXVI de epistole datează din perioada 3/15 mai 1887 până la 31 martie 1889, expediate din Botoșani, unde poetul a stat în îngrijirea surorii sale, Harieta, nici ea însă în deplinătatea puterilor fizice („Ieu sunt paralizată de amândouă picioarele de la etatea de 5 ani și pot merge destul de rău numai prin ajutorul unor mașini cari sunt în greutate de 5 oca de fier” – 19/31 Mai, 1887), după eliberarea din ospiciul de la Mănăstirea Neamț. Scrisorile au o valoare documentară incontestabilă și au fost utilizate din plin de către biografii poetului, dar aducerea lor acum în circulația publică este cât

se poate de utilă tocmai pentru a pune în cunoștință de cauză pe aceia care sunt interesați de condițiile în care a trăit Mihai Eminescu într-o perioadă de cumpănă a vieții sale. Câteva teme revin cu insistență de-a lungul întregii perioade. Una este aceea a sănătății lui Mihai Eminescu, despre care ține s-o informeze în toate momentele pe Cornelia Emilian¹ („Bietul Mihai a ajuns în starea cea mai teribilă care poate să fie – îi scria, la 27 mai/8 iunie, fiicei acesteia – Numai pe mine mă cunoaște. Ieri au avut o furie îngrozitoare /.../ Azi i-au injectat morfină prin răni și s-a liniștit cu totul”; „Bătrânul doctor Isac o esecutat singur el opt fricțiuni și l-a scăpat pot zice în toată puterea cuvântului chiar de la moarte” – către aceeași, la 20 iunie; la 20 octombrie, Corneliei Emilian, mama: „Mihai este foarte bine, are chiar permisiunea de a se prombla pe trotuar; se înțelege de la sine numai când e timp frumos”; „În timpul de față – 20 ianuarie 1888, către aceeași – este îmbrăcat curat, căutat ca un prinț, fără a-i lipsi o iotă din tot ce ordonează doctorul și totdeauna are în buzunar două-zeci franci, fără ca să se intereseze de cel mai mic lucru a-l cumpăra”; „Doctorul zice totdeauna că mare nenorocire este pentru el pesimismul – către aceeași, la 15 februarie 1888 – chiar și în boala lui, necrezând în efectul

¹ Cornelia Ederlly de Medve s-a născut într-o familie nobilă din Transilvania (1840). A fost a doua soție a arhitectului și profesorului universitar ieșean, Ștefan Emilian. În 1867, la inițiativa ei a fost creată, la Iași, Asociația „Reuniunea femeilor române”. Trei ani mai târziu, în 1870, organizează tot la Iași prima școală profesională de fete din România. Tot prin strădania ei a fost creată, în 1894, Liga Femeilor, care a tipărit și publicația *Buletinul Ligii Femeilor*. A fost o jurnalistă activă care, în scrierile publicate în *Revista literară*, *Fântâna Blanduziei*, *Literatorul*, *Revista poporului*, *Familia* etc., a militat pentru emanciparea și pentru drepturile femeilor. A purtat o bogată corespondență cu Harieta, sora poezului Mihai Eminescu, și a organizat subscripții pentru a recolta o parte a sumelor necesare pentru ajutorarea lui.

medicamentelor, progresul în bine merge cu mult mai încet”; „după ordonanța medicului, nu-l las să facă nemic, căci și crierul îi este bolnav – 27 noiembrie 1888 – numai cu trei grame de mercur pot să-i fac fricțiuni și se simte ceva mai bine. Dar este bietul foarte descurajat”. Etc., etc.) apoi, ca un laitmotiv chestiunea banilor care, din diversele colecte, nu ajung la timp sau care, pur și simplu, nu sunt îndestulători; ca și pensia ce se lasă așteptată („Despre chestia cu pensia încă nu am știri pozitive” – 8 octombrie 1887; „afară de banii trimiși prin D-voastră și prin D-șoara Weitzseker, n-am primit nimic din nicio parte” – 10 decembrie 1887; „azi a sosit lui Mihai patru sute de franci de la concertul din Iași” – 16 ianuarie 1888. Ș.a.m.d.). O speranță de confort mai bun licărește pentru cei doi – mutarea într-o casă mai salubră ce ar urma să fie cumpărată, tot așa din bani primiți de la terțe persoane („Casa este foarte bună, strada retrasă și aerul curat. Casa a fost a unei cucoane care, rămânând văduvă, s-a călugărit la monastirea Agafton” – 17 ianuarie 1888; „De nu se va putea cumpăra casa asta, apoi tot la Iași îmi va fi sfârșitul, afară dacă nu mă voi mi putea scula din pat” – 17 martie 1888. Etc., etc.).

Harieta se amăgește cu gândul că poetul va rămâne la ea, în Botoșani, multă vreme, poate pentru totdeauna, ea îngrijindu-l cu devoțiune.

Tocmai de aceea, când Veronica Micle vine și îl duce la București, Harieta face o adevărată criză, declanșând asupra acesteia o întregă avalanșă de învinuiri: „Cu adâncă durere vă înștiințez că Mihai a plecat la București (...) adevărata cauză este că Doamna M... care a venit și, până n-a pus mâna